

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1628

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1628
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2018
27 juli 2018

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN [PIETER CORNELISZOOM HOOFT (MUIDEN)]
15 JULI 1628
396

Antwoord op Hoofts brief van 30 juni 1628 (Worp 1, nr. 395, pp. 231-232; Tricht 1, nr. 283, pp. 661-662).

Samenvatting: Huygens betreurt het dat hij Hooft niet in Amsterdam heeft kunnen ontmoeten. Hij zendt Hooft nu het gedicht 'Speelreise,' met het verzoek dit niet al te streng te beoordelen, maar meer zoals een wagenliedje als '*Een ridder uit jagen.*'

Bijlagen: 'Aenhangh' (Huygens 1628; gedicht); 'Speelreise' (Huygens 1628; gedicht).

Een antwoord van Hooft is niet bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA CLXXIa, omslag c, nr. 48: brief (enkelvel, 21x31cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Vloten 2, Bijl. 1, nr. 2, pp. 458-459: volledig.

— Worp 1, nr. 396, p. 232: volledig.

— Tricht 1, nr. 284, pp. 663-665: volledig.

Namen: Joost; Leonora Hellemans; Joost van den Vondel.

Plaats: Amsterdam.

Titels: [*Het reed er*] *Een ridder uijt jagen* (wagenliedje); 'Brief aen den Drost van Muyden' (Vondel 1628; gedicht); 'Noch een [brief] aan denzelven [den Drost van Muyden]' (Vondel 1628; gedicht); 'Orakel' (Vondel 1628; gedicht).

Glossarium: wagenliedje (wagenliedje).

Transcriptie

Mijnheer,

Uijt Amsterdam rijdende vernam ick U.E. komste in die stadt, maer meesters hadde ick doenmael soo veel als metgesellen, drij wagens voll, die ick in 't beginsel van de reise met eeren niet en sagh te stuijten op de volle straet tot voldoening van mijn genegenheyt alleen.

Dese penn salder voor boeten ende U.E. rekenschap geven van de Deensche gedichten zoo die noch niet t'huis gekeert sijn. Den heer Baeck hebb ick se in handen gelaten, vertrouwende aen 't mededeelen van sulcke geheimenissen van vriend tot vriend niet te konnen misdoen. Van dier gedichten waerde oft ontwaerde hebb ick niet te seggen. Vondelens geschrifte rekene ick onder de dinghen daervan niet wel te oordeelen is. Sy duncken my oneenparigh ende haer selven hier ende daer beschamende. Soo valt er in 't gros weinigh van hem te verklaren.

Even sulcken vonniss staet' er over my te strijcken. U.E. weet het by oude ondervindinge; nochtans hebb icker dit versch exempel af derven voorstellen. Ten deele hebb ick 't moeten doen, vindende ten einde, hoe diep ick my, in de hergedachtenisse van U.E. onthael, genoeghsaem ongevoelijcken verwert hadde ende soo veel regulen aen Muyden alleen gehangen als aen vele grooter steden. Die eere komt de plaetse alleen vanweghen U.E. toe. Soo was 't redelick, dat se tot haren oorsprong keerde. U.E. sal lacchen met een betalinge van vuyl pampier voor soo veel beleeftheits, maar magh ick noch de eere eens hebben van U.E. t' mijnent koortseloos te sien, ick sal trachten dese obligatie, nu in geschrifte, dan metterdaed af te leggen, ende erkennen, soo verre mijn macht streckt, de eere die ick mij toeschrijve van gehouden te wesen,

Mijnheere,

U.E. dienstwillighe
C. Huygens.

Hage, den 15^{en} Julii 1628.

U.E. en keure dese voddige dichten niet ten scherpsten, sij hebben ¹‘*nec secessum nec otia scribentis*’ te baet gehad, als meest op de coets geboren onder allerlei praet. Soo moeten se onder ‘t getal ende waerde van de wagenliedjens door: *Een ridder uijt jagen, etc.*

Wij gebieden ons dienstelijck ende danckelijck aen Mevrouw Hooft met U.E. verlof.

Vertaling

Mijnheer,

Toen ik ²Amsterdam verliet, hoorde ik van uw komst in die stad, maar ik had toen net zoveel meesters als metgezellen, drie wagens vol, die ik aan het begin van de reis, in die drukte, niet louter voor mijn eigen verlangen kon doen stoppen.

Deze pen zal ervoor boeten en u rekenschap geven betreffende de ³Deense gedichten, als ze nog niet zijn teruggekeerd. Ik heb ze bij de heer [Joost] Baeck gelaten, erop rekenend dat het achterlaten van zulke vertrouwelijkheden bij familieleden niet onjuist is. Over de waarde of onwaarde van de gedichten zwijg ik. De geschriften van [Joost van den] Vondel reken ik tot die zaken waarover moeilijk te oordelen valt. Zij schijnen mij wisselend van kwaliteit toe, en hier en daar vallen ze tegen. In het algemeen valt er weinig van hem te begrijpen.

Datzelfde oordeel staat mij te wachten. U weet dat uit eigen, jarenlange ervaring. Toch heb ik dit nieuwe ⁴voorbeeld durven aanbieden. Deels heb ik dat moeten doen omdat ik aan het eind van mijn gedicht bemerkte hoezeer ik verwickeld was geraakt in de herinnering aan uw onthaal, vrijwel ongemerkt, en dat ik evenveel regels aan Muiden alleen besteed had, als aan vele grotere steden [tezamen]. Die eer komt deze plaats alleen vanwege u toe. Daarom was het redelijk dat dit eerbeton naar zijn oorsprong terugkeerde. U zult mij uitlachen met deze betaling op dit morsige papier, in ruil voor zoveel hartelijkheid, maar mocht ik nog eens de eer hebben u gezond te mijnen te kunnen ontvangen, dan zal ik trachten deze verplichting, die ik nu op schrift heb gesteld, metterdaad na te komen, en, voor zover mijn vermogen gaat, de eer erkennen die ik mij toeschrijf van te worden gehouden voor,

mijnheer,

uw dienstwillige
Constantijn Huygens.

Den Haag, 15 juli 1628.

Beoordeelt u deze voddige gedichten niet op z'n strengst. Zij hebben het voordeel ⁵noch van de afzondering, noch van de ongestoordheid van de schrijver^l gehad, aangezien ze voor het grootste deel in de koets zijn geboren, onder allerlei gepraat. Daarom moeten ze als wagenliedjes worden beschouwd en ook zo worden beoordeeld, zoiets als ⁶*Een ridder uit jagen, enz.*

Met uw verlof groet ik ook mevrouw [Leonora] Hooft [geboren Hellemans].

1. Ovidius, *Tristia*, I, 1, 41: ‘*Carmina secessum scribentis et otia quærent.*’

2. Huygens verliet Amsterdam op 6 juli 1628.

3. Vondel, ‘Brief aen den Drost van Muyden,’ Sont 1628 (Vondel 3, pp. 187-192); ‘Noch een aan denzelven,’ [1628] (pp. 191-194); ‘Orakel,’ Gotenburg 1628 (p. 194).

4. ‘Speelreise begost in Junio 1628,’ begin juli 1628 (Gedichten 2, pp. 194-196); ‘Aenhangh,’ 13 juli 1628 (p. 197).

5. Ovidius, *Tristia*, I, 1, 41: ‘*Liedereren verlangen de afzondering en de ongestoordheid van de schrijver.*’

6. Zeker een verwijzing naar het laatmiddeleeuwse leid *Het reed er een ridder uit jagen*. In de 16de en 17de eeuw wordt het herhaaldelijk als wijsaanduiding aangehaald, maar tekstbronnen zijn schaars. De oudste gedrukte tekstweergaven schijnen die in ‘*t Dubbelt verbetert Amsterdamse liedboeck* (Amsterdam, z.j.), p. 39, en *Haerlems oudt liedt-boeck* (Haarlem z.j.), p. 101, te zijn. Zie ook Van Duyse I, 1903, nr. 6, pp. 44-47.

CASPAR BARLÆUS (LEIDEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
29 AUGUSTUS 1628
401

Samenvatting: Barlaeus heeft van Brosterhuysen vernomen dat Huygens zich met het draaien van hout is gaan bezighouden. Barlaeus veinst een volstrekt onbegrip van deze handwerkzaamheden voor iemand zoals Huygens. Hij haalt de anecdote aan van de cytherspeler Stratonicus die koning Ptolemæus wees op het verschil tussen scepter en plectrum. Hij stuurt zijn ‘Hymnus in Christum.’

Bijlage: ‘Hymnus in Christum’ (Barlaeus 1628; gedicht).

De precieze datum van Huygens’ antwoord, met het gedicht QUÆ TUA NIL MERITOS AFFLIXIT PAGINA TORNOS (Gedichten 2, p. 199), is niet bekend (Worp 1, nr. 402, p. 235); september of oktober 1628 is aannemelijk.

Primaire bronnen: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 22x33cm, abc | d; autograaf).
— *Epistolarum liber* (Barlaeus/Brandt 1657), nr. 500, pp. 951-955.

Vroegere uitgave: Worp 1, nr. 401, pp. 234-235: volledig.

Namen: Æneas; Agathocles; Alcibiades; Aristoteles; Ascanius [= Constantijn Huygens jr.]; Susanna van Baerle; Johan Brosterhuysen; Cicero; Daphne; Frederik Hendrik; Hecuba; Horatius; Constantijn Huygens jr.; Lampis; Lodewijk XIII; Lycaon; Martialis; Niobe; Paulus [in epigram Martialis]; Ptolemæus; Remus; Rufus [in epigram Martialis]; Saulus (Paulus); Stratonicus; Vulcanus.

Plaats: Ægina.

Titel: *Ethica Nicomachea* (Aristoteles).

Glossarium: citharædus (citherspeler); plectrum (plectrum); tibicen (fluitspeler).

Transcriptie

¹Aen Mijnheer,

Mijnheer Constantinus Huijgens, Secretaris van zijn Excellentie, woonende in de Nieuwe Houtstraat,

Haghe.

²Port.

Constantino Hugenio, τὸ ξύλον τὸρνεύοντι,³ Caspar Barlaeus salutem plurimam dicit.

⁴Non jam te Equitem Britannum, Constantine Hugeni, non Summi Principis Secretarium, non Cæsarei Iurisconsultum, non Pieri- | 952 | -dum alumnum compello. Nobilitatis, doctrinæ, magnanimitatis omnisque præterea heroicæ virtutis appellatione minor es, qui summa ista fastidire cœpisti. Tot apud me dignitatibus excidisti, tot amisisti titulos, tot ⁵honorum et laudum nomina detrivit perlatum hesternò die ad me de te studiisque tuis nuncium.

Itane manus illas profanare audes, quibus principum responsa expedis?, profanare oculos, Barlaeæ tuæ illices?, profanare genua, quæ regibus flexisti?, pedes, quibus tot aulas conscendisti?, digitos, nobilioris et

1. Notitie van Huygens: ‘Barlaeus de torno.’

2. Notitie van Huygens: ‘29 Augusti 28.’

3. *Epistolarum liber*: toegevoegd ‘[lignum tornanti].’

4. *Epistolarum liber*: opschrift ‘Epistola jocosa.’

5. *Epistolarum liber*: <laudum et honorum>.

perennantis calami ⁶directores?, membra omnia, ad splendorem ⁷Gratiarumque et Musarum lepores ac delitias comparata? Quæ hæc rerum nova facies?, quæ stupenda metamorphosis?

Non ita me versus Lycaon, non lapidescens Niobe, non latrans Hecuba, non virescens Daphne afficit, uti Hugenius τα ξύλα τερνεύων.⁸ In olores, serpentes, flumina, pisces, montes ipsos mutatos homines legi. Jureconsultum in operarium, Equitem in sedentarium, Secretarium in opificem, Nobilem in mechanicum, poëtam et præstantissimorum carminum fabrum in fabrum lignarium, in tornionem, vel toreutam (hoc artis proprium nomen est) mutatum nunquam legi. O tempora, o mores. Quam verum illud Satyrici:

Si fortuna volet, fies de Consule Rhetor.

En, cum fortuna volet, factus de vate toreuta es. Nisi non tam fortunæ hoc ipsum, quam rationi adscriptum voles.

Studio enim mihi vi- | 953 | -deris aut illustre vitæ genus cum vulgari hoc ac ignobili mutasse, aut maximè disparata vivendi genera, ut mirabilior ⁹habearis, in te consociasse. Ergo, cum vis, ad aulæ te mores curasque componis; cum vis, turbam Remi sequeris; cum vis, quantivis es precii; cum vis, nullius; jam nobilium ordini, jam plebejo insertus; jam ¹⁰ociorum, jam laborum amans; jam honorabilis, jam mercenario similis.

Inopinatum erat Judæis Saulum inter prophetas furere. Mihi inopinatum magis, Hugenium asciam, scalprum, ¹¹dolabram tractare. Stratonicus citharædus regi Ptolomæo aliena à regno tractanti respondit: ‘Alia res sceptrum, alia plectrum.’ Quam ego verius | b | dixerim tibi: ‘Alia, ô Constantine, res plectrum, alia scalprum et tornus.’ Etiam in te quadrat proverbium illud ‘οὐδὲν πρὸς ἔπος.’¹² Dixissem penè et illud in te quadrare ‘οὐδὲν πρὸς τὴν χορδὴν,’¹³ nisi expensis ¹⁴propius artis tuæ utensilibus comperissem, circa chordam te quam maximè versari, et quidem, quod in vitio positum est, eandem.

De Silenis Alcibiadis audivisti. Imagunculæ erant, quæ clausæ ridiculam tibicinis speciem exhibebant, apertæ numen aliquod ostendebant, ut artem scalptoris gratiorem jocosus faceret error. Tu quoque domi clausus, et in ædium tuarum fastigio delitescens, imaginem tuis exhibes restiarii et vascularii. Sed dum apertis foribus populo te Principique tuo ostendis, gratior illustriorque exis.

Sed quam miror istam partim | 954 | restiariam, partim lignariam artem placuisse homini ad bonum publicum nato et educato! Si ærarius faber æs Corinthiacum pulsares, non eruditionis solum tuæ virtutumque, sed et tam claræ et sonoræ artis strepitu vicis compitaque impleres. Si architectonicam selegisses, minus alienam à politicæ studiis elegisses, cum hanc architectonicam methaphoricâ appellatione indigetet Aristoteles in ¹⁵*Ethicis ad Nicomachum*. Si Cyclopicam, scutum Principi tuo fabricare posses, quale Æneæ fecit Vulcanus, bellorum nostrorum et tot triumphorum imaginibus cœlatum. Si figulus esses, pro te in promptu foret allegare ¹⁶regis Agathoclis patrem. Jam verò, quo nomine hoc genus artificii laudem, nescio.

Laconem quendam, cum Lampen Æginetam laudari audivisset, quod prædives esset et multorum navigiorum dominus, respondisse ferunt: ‘Non moror felicitatem ex funibus pendentem.’ Nec ego tuam istam artem à funibus ¹⁷supernè et infernè pendentem. Quid?, quod nullam tibi ac nomini tuo dissimilem magis noverim. Non stas artifex, sed sedes; non constas tibi, Constantine, sed in perpetuo motu, Ixionis instar, cœlum inter terrasque, manus, ¹⁸pedes, brachia moves et libras.

6. *Epistolarum liber*: <motores>.

7. Worp: <gratiarum>.

8. *Epistolarum liber*: toegevoegd ‘[ligna tornans.]’

9. *Epistolarum liber*: <sis>.

10. *Epistolarum liber*: <otii>.

11. *Epistolarum liber*: <et> ingevoegd.

12. *Epistolarum liber*: toegevoegd ‘[nihil ad versum].’

13. *Epistolarum liber*: toegevoegd/added ‘[nihil ad chordam.]’

14. *Epistolarum liber*: <propius> ontbreekt.

15. In de marge: ‘Lib. 1, Cap. 2.’ Aristoteles, *Ethica Nicomachea*, I, 2.

16. *Epistolarum liber*: <reges, Agathoclem patrem et filium.> in plaats van <regis Agathoclis patrem.>.

17. *Epistolarum liber*: <supra et infra>.

18. *Epistolarum liber*: <brachia, pedes>.

Verum ne et hic, quod regerant, Scepticis deesse putes, dicam ea, quæ pro tuâ arte adduci ab illis possunt. Illorum hoc foret pronunciatum probabile: ‘Non minus laudabiles quam vituperabiles esse ¹⁹torneas.’ Vel ob hoc: quod res scibilis credatur, mu- | 955 | -tare quadrata rotundis, omnes autem homines naturâ scire desiderent; vel ob hoc: quod generosiores animæ motu, uti illi, gaudeant; vel ob hoc: quod ipsam hominis animam Cicero ἐνδελέχειαν, sive perpetuam motionem definiat; | c | vel ob hoc: ut cum Horatio moneant ²⁰‘malè tornatos incudi reddere versus’; vel ob hoc: ut ²¹eruditissima ²²Martialis epigrammata de phialâ subtilissimâ Paulli et Rufi ²³mereantur; vel ²⁴ob hoc: quod hominis doctrinâ moribusque imbuendi methodum exhibeant. Uti enim rude lignum securi primum resecant, mox dolabra levigant, denique tornando subtilissimis gyris perficiunt et efformant, ita hominem, resectis barbariæ ac vitiorum nodis, sensim magis magisque accuratiore disciplinâ expoliendum docent.

²⁵Addam plura. Vel ob hoc: quod equitibus analogos motus edant, dum ligno suo suppedaneo artificiosè inequitant, et minus obsequentem illum equum ²⁶iteratis pressionibus, ²⁷veluti calcaribus, fodiant; vel ob hoc denique (ne quid dicam ἀπρος διόνυσον)²⁸: quia crateres scyphosque formant, quibus Dii hominesque ²⁹πίνουσι αἶθοπα οἶνον.³⁰

Vale, Hugeni delectissime, et hæc soli tibi scripta puta, quin, si ita visum tibi, lecta inter nos pereant. Domino ³¹Brosterhuysio hanc ingenii mei lasciviam imputa. Is enim, ad illa tua sacra admissus, vastum ³²tuum et omnis disciplinæ artisque capax ingenium in occulto latere passus non fuit.

³³Ne verò me jocularia solum meditari existimes, scripsi his feriis canicularibus ‘Hymnum in Christum ad Christianissimum Regem,’ versibus heroïcis penè nongentis. Verum cum intempestivum videatur Regi bellis implicito pacis authorem obtrudere, editionem in aliud tempus differam, nisi quid tu, summe virorum, dissentias. ³⁴Iterum vale, et uxori tuæ dilectissimæ à me salutem. ³⁵‘Quid puer Ascanius, superatne ac vescitur aurâ æthereâ?’ ³⁶Lugduni-Batavorum, IV Calendas Septembres MDCXVIII.

Vertaling

Aan de heer Constantijn Huygens, secretaris van Zijne Excellentie,

wonende in de Nieuwe Houtstraat,
te Den Haag.

19. Worp: <torneas>.

20. Horatius, *De arte poëticâ*, 440-441: ‘... delere jubebat, | et malè tornatos incudi reddere versus.’

21. *Epistolarum liber*: <eruditissimis ... epigrammatis>.

22. In de marge: ‘Lib. 8, Epigr. 33 et 51.’ Niet in *Epistolarum liber*. Martialis, *Epigrammata*, VIII, 33 en 50 (51).

23. *Epistolarum liber*: <celebrentur>.

24. *Epistolarum liber*: <ob hoc> ontbreekt.

25. *Epistolarum liber*: <Addam plura.> ontbreekt.

26. *Epistolarum liber*: <non calcaribus, sed iteratis pressionibus>.

27. Worp: <velut>.

28. *Epistolarum liber*: toegevoegd: ‘[non ad Bacchum].’

29. Worp: <πίνουσιν>.

30. *Epistolarum liber*: toegevoegd: ‘[bibunt fulgidum vinum].’

31. *Epistolarum liber*: <Brosterhusio>.

32. *Epistolarum liber*: <illud tuum>.

33. *Epistolarum liber*: <Ne vero ... summe virorum, dissentias.> ontbreekt.

34. *Epistolarum liber*: <Iterum> ontbreekt.

35. Vergilius, *Æneis*, III, 339: ‘Quid puer Ascanius? Superatne? et vescitur aurâ.’ I, 546-547: ‘... si vescitur aurâ | Ætheriâ ...’

36. *Epistolarum liber*: plaats/datumaanduiding ontbreekt.

Caspar Barlaeus groet Constantijn Huygens, Lhoutdraaiier.↓

Niet meer noem ik u Brits ridder, Constantijn Huygens, niet meer de secretaris van de verheven prins [Frederik Hendrik], niet meer keizerlijk advocaat, niet meer de leerling der muzen. U bent beneden de benamingen van adeldom, geleerdheid, grootmoedigheid en alle verdere heroïsche deugd, u die begonnen bent al dit hoogste goed af te wijzen. Van zoveel waardigheden hebt u zich verwijderd in mijn ogen, zoveel titels hebt u verloren, zoveel benamingen van eer en lof heeft de tijding weggenomen die mij gisteren [van Johan Brosterhuisen] bereikte over u en uw bezigheden.

Hoe hebt u uw handen zo durven onteren, waarmee u de briefwisseling van vorsten verzorgt? En uw ogen, de verleiders van uw [Susanna] van Baerle? En uw knieën, die u voor koningen hebt gebogen? En uw voeten, waarmee u zoveel hoven hebt betreden? En uw vingers, de gebieders van een edeler en bestendige pen? En al uw leden, die gereed staan voor de schittering, de bekoorlijkheden en de heerlijkheden van de gratiën en de muzen? Wat voor nieuwe dingen zult u maken? Wat is dit voor wonderbaarlijke metamorfose?

De [in een wolf] veranderde Lycaon, de versteende Niobe, de blaffende Hecuba, de bladdragende Daphne hebben mij niet zo getroffen als de Lhoutdraaiende↓ Huygens. Ik heb gelezen van mannen die in ganzen, slangen, rivieren, vissen, zelfs in bergen zijn veranderd. Maar nimmer heb ik gelezen van een verandering van een rechtsgeleerde in een arbeider, van een ridder in een zittend werker, van een secretaris in een handwerksman, van een edelman in een constructeur, van een dichter en vervaardiger van uitmuntende verzen in een vervaardiger van houtwerk, een draaiier, een drijver (de juiste benaming van deze kunde). O tijden, o zeden. Hoe waar is dit gezegde van de satyricus:

Als de fortuin mocht vluchten, zult u van consul redenaar worden.

Ziedaar! Toen de fortuin vluchtte, bent u van dichter draaiier geworden. Tenzij u ditzelfde niet zozeer aan het toeval als aan de rede wilt hebben toegeschreven.

Het komt mij immers voor dat u met opzet de verheven levenswijze hebt verwisseld voor deze vulgaire en onedele, dan wel dat u onderling uiterst verschillende levenswijzen in u verenigt, zodat uw gedragingen nog wonderlijker zijn. Derhalve, wanneer u het wilt, maakt u zich op voor de gewoonten en zorgen van het hof; wanneer u het wilt, volgt u de menigte van Remus; wanneer u het wilt, bent u zo waardevol als het maar kan; wanneer u wilt, volstrekt waardeloos; dan weer opgenomen in de rangen der edelen, dan weer in die van het volk; dan weer geneigd tot vrijetijdsbestedingen, dan weer tot handenarbeid; dan weer eerbaar, dan een loonwerker gelijk.

Voor de Joden was het onverwacht dat Saul zich weerde onder de profeten. Voor mij is het nog veel meer onverwacht dat Huygens de bijl, de beitel en de houweel hanteert. De citerspeler Stratonicus antwoordde koning Ptolomæus toen deze zich bezighield met zaken die niet het koninkrijk betroffen: 'Een scepter is iets anders dan een plectrum.' Met hoeveel meer waarheid zou ik u, o Constantijn, gezegd kunnen hebben: 'Een draaibank is iets anders dan een pennemes.' Ook op u past het volgende spreekwoord: L'niets naar het vers'↓; ik zou bijna gezegd kunnen hebben dat op u ook past: L'niets naar de snaar,↓ als ik niet, nadat ik de gereedschappen van uw kunst nader had onderzocht, te weten was gekomen dat u zich zoveel mogelijk ophoudt in de buurt van de snaar en dat u zelfs die snaar persoonlijk draait, hetgeen als misslag wordt opgevat.

U heeft gehoord over de silenen van Alcibiades. Het waren beeldjes, die van binnen de belachelijke aanblik van een fluitspeler vertoonden, van buiten een of andere godheid, zodat de grappige fout de kunst van de houtsnijder sierlijker maakte. U, wanneer u thuis bent opgesloten en verborgen onder het dak van uw huis, vertoont aan de uwen ook het beeld van de touwslager en de edelsmid. Maar wanneer u zich in het openbaar aan het volk en aan uw vorst vertoont, dan komt u sierlijker en voornamer voor de dag.

Maar hoezeer verwonder ik mij erover dat deze kunst, die deels de touwslagerij, deels de houtbewerking betreft, zozeer een man heeft bevallen die geboren en opgevoed is voor het openbaar welzijn! Als u nog als een koperslager het Corinthisch koper zou slaan, dan vulde u de wijken en straten niet alleen met het lawaai van uw eruditie en deugden, maar ook van die zo helder klinkende kunst. Als u de bouwkunst had uitgezocht, dan had u iets gekozen wat minder ver afligt van de beoefening van het bestuur, aangezien

Aristoteles overdrachtelijk in zijn ³⁷*Ethica Nicomachea* deze architectuur zo noemt. Als u het cyclopisch vak [der smeden] had gekozen, dan had u het schild voor uw vorst kunnen maken, wat Vulcanus voor Æneas maakte. Als u een pottenbakker was, dan zou het duidelijk zijn geweest voor u om een bode naar de vader van koning Agathocles te zenden. Maar nu weet ik niet uit welken hoofde dit soort handwerk te prijzen.

³⁸Men zegt dat een zekere Spartaan, toen hij had gehoord dat een zekere Lampis uit Ægina werd geprezen omdat hij heel rijk was en vele schepen bezat, heeft geantwoord: ‘Ik houd er niet van dat geluk van touwen afhangt.’ En ook ik houd er niet van dat uw kunst van boven en van onderen van touwen afhangt. Wat? Dat ik niet zou weten wat er minder bij u en uw naam past. U staat niet als kunstenaar, u zit. U staat niet stil, o Constantijn, maar, in voortdurende beweging, gelijk een Ixion, beweegt u en zwaait u tussen hemel en aarde handen, voeten en benen.

Waarlijk, opdat u niet meent dat ook hier de sceptici niet weten wat zij moeten terugzeggen, zal ik dat zeggen welke [argumenten] door hen voor uw kunst kunnen worden aangevoerd. Van hen zou dit een waarschijnlijke uitspraak zijn: ‘De beitelars zijn even lovenswaardig als laakbaar.’ En wel hierom: Omdat het als een begerenswaardige zaak wordt beschouwd om iets vierkants rond te maken, verlangen alle mensen dat toch van nature te kunnen; ofwel hierom: omdat de ruimhartiger zielen zich door de beweging, net als zij, verheugen; ofwel hierom: omdat Cicero de ziel zelf van de mens als ‘onophoudelijk’ ofwel als een eeuwigdurende beweging omschrijft; ofwel hierom, zoals zij met Horatius vermanen ³⁹‘om de slecht gedraaide verzen naar het aambeeld te verwijzen’; ofwel hierom: zoals de erudiete epigrammen van Martialis over de verfijnde drinkschaal van Paulus en Rufus verdienen; ofwel hierom: omdat zij de methode laten zien om door te dringen in de kennis en de gewoonten van de mens. Zoals zij immers eerst het ruwe hout met een bijl loshakken, dan met beitels glad maken, en vervolgens door te draaien met verfijnde omwentelingen vervolmaken en geheel vormen, zo leren zij dat de mens, nadat hij de ketenen van de barbarij en de kwaden heeft losgehakt geleidelijk meer en meer door een preciezere lering moet worden gepolijst.

Ik zal nog meer toevoegen. Namelijk deze reden: omdat zij bewegingen geven die analoog zijn aan die van ruiters, wanneer zij kunstig komen aanrijden op hun houten voetenbank, en dat minder gewillige paard door herhaald drukken, als door sporen, doorboren; ofwel vervolgens hierom (opdat ik niet iets zeg ‘dat de stemming bederft’): omdat zij vaten en bekers maken, waarmee de goden en de mensen ‘vlammende wijn drinken.’

Gegroet, dierbare Huygens, en beschouw dit als alleen voor u geschreven, opdat, als u het zo goed scheen, het gelezene onder ons niet teloor gaat. Reken deze losbandigheid van mijn geest de heer [Johan] Brosterhuisen toe. Hij immers, toegelaten tot uw geheimenissen, heeft het niet kunnen verdragen dat uw onmetelijke en tot alle kunst en wetenschap gereede geest in het duister verborgen bleef.

Opdat u echter niet denkt dat ik mij alleen met spotternijen bezighoud, heb ik gedurende de hondsdaag-zomervakantie de ⁴⁰‘Hymnus in Christum’ voor de allerchristelijkste ⁴¹koning geschreven, in bijna negenhonderd heroïsche verzen. Aangezien het er echter op lijkt dat ik mij als tactloze verdediger van de vrede opdring aan een koning die in oorlogen is verwickeld, zal ik de openbaarmaking tot een andere tijd uitstellen, tenzij u, beste der mannen, daar anders over denkt. Nogmaals gegroet, en ook uw allerliefste ⁴²echtgenote. ⁴³‘Wat dat kind ⁴⁴Ascanius betreft, haalt hij het en wordt hij gevoed met etherische lucht?’
Leiden, 29 augustus 1628.

37. Aristoteles, *Ethica Nicomachea*, I, 2, zoals blijkt uit een marginotitie.

38. De anekdote is ontleend aan Plutarchus, *Moralia* 234F (= *Apophthegmata Laconica* 48).

39. Horatius, *De arte poëticâ*, 440-441: ‘... hij beval ze te vernietigen | *En de slecht gedraaide verzen naar het aambeeld te verwijzen.*’

40. Barlaeus, ‘Hymnus in Christum’ (*Poëmata 1645*, Pars I, pp. 1-26), met een opdracht aan Lodewijk XIII.

41. Lodewijk XIII.

42. Susanna van Baerle.

43. Vergilius, *Æneis*, III, 339: ‘*Wat dat kind Ascanius betreft, haalt hij het en wordt hij gevoed door lucht?*’ I, 546-547: ‘... als hij wordt gevoed door etherische lucht ...’

44. Constantijn Huygens jr.

JACOB VAN DER BURGH (GRONINGEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
12/22 OKTOBER 1628
406

Samenvatting: Van der Burgh schrijft hoe hij zich (wat de cultuur betreft) verveelt in Groningen. De weinige vrije tijd die hij heeft, besteedt hij aan de muziek; hij zingt en begeleidt zichzelf daarbij op de luit.

Bijlagen: uittreksel bestemd voor Frederik Hendrik (Van der Burgh); gedicht (Van der Burgh).

Over een antwoord door Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x30cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Vloten 1860, p. 220: onvolledig (<Depuis que je suis ... de vous revoir>).

— Jonckbloet 1882, p. CLX: onvolledig (<Je ne bouge ... de vous revoir.>).

— Worp 1, nr. 406, pp. 238-239: samenvatting.

Namen: Susanna van Baerle; Sophia Hedwig van Brunswijk; Frederik Hendrik; Constantia Huygens; Geertruida Huygens; Maurits Huygens; Ernst Casimir van Nassau Dietz.

Plaatsen: Den Haag; Nova Zembla.

Glossarium: luth (luit); musique (muziek); partie (partij).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Huighens, Chevalier, Secrétaire de Son Excellence,

à La Haye.

Monsieur,

Il fut envoyée hier d'icy une lettre à Son Excellence où la grande haste me fait oublier de joindre cet extrait, auquel ladite lettre se rapporte. Je vous supplie de vous en enquérir et de supplier à mon défaut.

Depuis que je suis de retour, je ne bouge presque de cette court, où il fait assez triste à cause de l'absence de Madame. Nous languissons très tous après son retour. Le plus grand contentement que j'ay, c'est que je croy d'en donner à mon maistre. Le peu de loisir qu'il me laisse, je l'employe volontiers à la musique où je fais toutes les parties accompagné de mon luth. Pour le mestiers de vers je ne vaulx plus rien. Voycy le dernier effort de ma folie. La poésie, si elle n'est animée, elle perd sa vigueur. Je suis icy en un endroict où elle a aussi peu de force que parmy les habitans de Nova Zembla. Je ne fais que ruminer mes plaisirs passez, et vis de l'espérance que j'ay de vous | b | revoir, et le desplaisir que j'ay d'estre trop escarté de La Haye me quitte si je me puis assurer que vous me tenez,

Monsieur,

vostre très-humble et très-affectioné serviteur
J. van der Burgh.

De Groeninghe, ce 12/22 Octobre 1628.

Je vous supplie de me pardonner que je me donne la hardiesse de baiser les mains à Madame vostre compagne, Mesdamoiselles vos soeurs, et Monsieur vostre frère.

Vertaling

Aan de heer Huygens, ridder, secretaris van Zijne Excellentie,

te Den Haag.

Mijnheer,

Er werd van hier gisteren een ¹brief gestuurd aan Zijne ²Excellentie, waaraan ik door de grote spoed vergeten ben dit uittreksel, waarnaar genoemde brief verwijst, toe te voegen. Ik verzoek u naar de brief te vragen en mijn nalatigheid te herstellen.

Sinds ik terug ben, beweeg ik mij alleen nog maar in de omgeving van het hof, waar het door de afwezigheid van ³mevrouw tamelijk somber is gesteld; wij verlangen allemaal zeer naar haar terugkeer. De voornaamste voldoening die ik heb is die, welke ik mijn ⁴meester kan geven. De weinige vrije tijd die hij me laat, gebruik ik bij voorkeur om te musiceren; dan neem ik alle partijen door terwijl ik mijzelf op de luit begeleid. Voor het maken van gedichten deug ik niet meer. Het meest recente resultaat van mijn dwaasheid is hier bijgevoegd. Poëzie verliest haar zeggingskracht wanneer zij niet bezielde is. Ik ben hier op een plaats waar zij net zo weinig kracht heeft als te midden van de bewoners van Nova Zembla. Ik doe niets anders dan de voorbije genoegens herkauwen, en ik leef van de hoop u weer te zien, en dat het ongenoegen dat ik heb te ver weg van Den Haag te zijn mij verlaat wanneer ik de zekerheid heb dat u mij ziet als,

mijnheer,

uw nederige en toegewijde dienaar
Jacob van der Burgh.

Groningen, 12/22 oktober 1628.

Ik verzoek u mij te vergeven dat ik de stoutmoedigheid heb om de hartelijke groeten te doen aan uw ⁵vrouw, uw ⁶zusters en uw ⁷broer.

-
1. Van der Burgh (?) aan Frederik Hendrik, 21 oktober 1628 (verloren?).
 2. Prins Frederik Hendrik.
 3. Sophia Hedwig van Brunswijk.
 4. Ernst Casimir van Nassau Dietz.
 5. Susanna van Baerle.
 6. Geertruida en Constantia Huygens.
 7. Maurits Huygens.
-

PETRUS GRUTERUS (AMSTERDAM)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
18 DECEMBER 1628
416A

Aanbevelingsbrief voor Martinus.

Samenvatting: Gruterus betreurt het Huygens lange tijd niet meer in Amsterdam te hebben gezien. Hij stuurt nu Martinus, die ook vaardig op luit en gamba is, naar Huygens toe.

Bijlage: gedichten (Gruterus).

Door Martinus naar Huygens gebracht. Over een antwoord door Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 20x31cm, a*b; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 1, nr. 382, pp. 225-226: onvolledig (<Bajulum vero tibi ... attendentem habebis>), rest samengevat. Worp plaatste de brief ten onrecht in 1627.

Namen: Frederik Hendrik; Martinus, Antonius; Polyhymnia; Vacuna.

Plaatsen: Groenlo; Oost-Indië.

Glossarium: cythara (luit); nervus (snaar); psallere ([luit]spelen); tactus (het spelen); viola (viola da gamba).

Transcriptie

Eerentfesten, hoochgeleerden, voorsienigen Constantinus Hugenus, Secretarius van den Doorluchtighen Prince van Oranjen, et[c.],

in Den Hage.

Par amis.

Salutem plurimam.

Diu adventus tui fama Amsterodamenses lactavit, clarissime Hugens, postquam Grollæ expugnatae trophæa Hagam transtulisti. Sed rumusculos eos pertinaci in aulâ comperendinatione eludis, qui necessitati Principis jugi obsequio pares. Colloqui ergo spem secludens, literario legato rem perago, sed membrana longo situ squalida ad properare jussa. Quippe dum oris tui simulacrum expecto, domesticis latebris fota, apricationem suam deseruit. Tu serotinam digitis in blanditiem compositis attractare digneris, ut, quæ ibi votorum nostrorum summa est, ad eventum perducatur. Quicquid autem natum erit, quod auribus nostris inseri mereatur, exiguo chartæ pitaceo includes, si tibi vel vitio creato otio Vacuna abblandietur.

¹Bajulum verò tibi hunc præsto, qui nostris vecturam præbet, et alloquium tuum hybernâ profectioe aucupatur. Juvenis est, moribus edecumatis polyticam exprimens, artificio præcellens, seu tu cytharam (vulgariter loquor) seu violam ad experimentum vocabis. Indiæ Occidentalis fata tædiosâ transfretatione enavigavit. Manu ferrum quoque tractare gnarus, ne tu eum solo nervorum tactu enervem credas. Dignus mehercles est, qui tuo præsidio tantum evaleat, ut Principis suffragio ad meliores sortis rationes deducatur. Si tamen conditiuncularum imparata spes erit, in futuram pollucibilitatem eum servare digneris, dummodo in legatorum consessu aliqua famæ scintilla inclarescat. Si et potior promovendi callis tibi illuciscet, eum indicio tuo partum habeat. Polyhymnia tibi hoc nomine titulos augebit, si psallendi dexteritate nobilis, artis gloriam in peregrino disseminare voles.

Me quoque prono pectore meritis tuis attendentem habebis, velut in ipso quoque officia non cessabunt, quæ pariandi necessitate quamvis fastidiosæ ædilitati satisficient. Vale, clarissime Hugeni, et me amare perge. Amsterdami, XV Calendas Januarias MD[C]XXVIII.

1. In de marge: 'Antonium Martinum.'

Tuus
Petrus Gruterus.

Vertaling

Aan de eerbare, geleerde, voorzienige Constantijn Huygens, secretaris van de doorluchtige prins van Oranje, enz.

Te Den Haag.

Aan vrienden meegegeven.

Gegroet.

Reeds lang misleidde de roep van uw komst de Amsterdammers, waarde Huygens, nadat u de zegetekenen van het veroverde ²Groenlo naar Den Haag hebt gevoerd. Maar u ontwijkt de gesprekken met hen door een voortdurende verlenging van uw verblijf aan het hof, u die zich schikt in de niet aflatende gedienschtigheid aan de ³prins. Aldus zonder hoop op een samenspraak, neem ik mijn toevlucht tot een literaire zending, maar de vellen zijn door het lange liggen weerbarstig nu ze tot haasten worden geroepen. Toen ik immers nog wachtte op een afschrift van uw taal, op wat gekoesterd lag in de huiselijke schuilplaatsen, heeft een en ander zich onttrokken aan de buitenwereld. Moge u zich verwaardigen met bereide handen deze verlate fraaiigheid ter hand te nemen, opdat tot voltooiing wordt gebracht wat hier het hoogste van onze wensen is. Alles immers wat ontstaan zal zijn, dat het verdient door onze oren te worden opgenomen, zult u afsluiten met een eenvoudig opschrift op het handschrift, als de Ledigheid u wel door een vergissing ontstane vrije tijd zal toelachen.

Ik verschaf u echter deze ⁴brenger, die voor ons het vervoer verzorgt en die uit is op een gesprek met u in uw winterverblijfplaats. Het is een jonge man, die door zijn uitgelezen gedrag leiding uitdrukt, uitmuntend is door zijn kunstvaardigheid, wanneer u hem voor een proef op de luit (ik noem die gewoon) of de viola da gamba zult oproepen. Hij is met een moeilijke overtocht uit Oost-Indië teruggevaren. Hij weet ook het ijzer met de hand te bewerken, opdat u niet meent dat hij met het beroeren van de snaren aan het einde van zijn kunnen is. Waarlijk is hij het waard, die slechts door uw bescherming in staat is om door voorspraak van de prins tot een betere portie van het lot te geraken! Als er toch onvoldoende hoop op afspraakjes zal bestaan, moge u zich dan verwaardigen hem te dienen tot een toekomstige verkiesbaarheid, wanneer maar in de bijeenkomst der afgezanten één of ander sprankje hoop op roem oplicht. Als er voor u een machtiger pad van bevordering oplicht, moge hem dat dan door uw aanwijzing geworden. Polyhymnia zal hiervoor uw aanzien vermeerderen, als u door de handigheid van uw edel luitspel de roem van uwe kunst in den vreemde wilt verbreiden.

Ook zult u mij met genegen inborst als een aanschouwer van uw verdiensten hebben, zoals ook in diezelfde [inborst] die diensten niet zullen uitblijven, die door de noodzaak om iets terug te doen welke vervelende dienst dan ook zullen afbetalen. Gegroet, waarde Huygens, en blijf aan mij denken. Amsterdam, 18 december 1628.

Uw
Petrus Gruterus.

2. Groenlo werd op 19 augustus 1627 veroverd.

3. Frederik Hendrik.

4. Antonius Martinus.
